

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., 1/2 an
6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., 1/2
an 9 fr., 1/4 an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foie bisericească-politică.**Anul XVI.****Blaj, 24 Noemvrie 1906.****Numărul 48.**

Procesele noastre.

A venit în sfârșit și rândul nostru, să ne prezentăm în fața Curții cu jurați din Cluj. După 16 ani de viață liniștită și pacinică, ne trezim de-odată în anul acesta cu patru procese de presă. Să vede, că procurorul încântat de noi, ne-a îndrăjit și a ținut să ne și arete dragostea aceasta, improcesuând aproape unul după altul patru articoli primi, apăruiți în Maiu și Iuniu a. c. cam după alegerile de deputați pentru parlamentul țării. Unul dintre acești articoli, fiind semnat de preotul nostru din Brețc, fratele Simeon Zehan, a rămas să tfeacă în sarcina dânsului și să se pertracteze separat de ceialalți trei, pentru cari responsabilitatea căzută asupra redactorului nostru, deoarece acesta neputând spune, până după pertractarea excepțiunilor pe autorul lor, a rămas să deie el samă de celea publicate.

Până în ziua osândeii nici n'am luat act în foaie de acest proces, pentru-că recetind pasajele incriminate, nu găsiam de loc, în ce ar sta delictul de agitație, ce ni-se imputa. Și așa am mers în fața Curții cu jurați, deplin încredințați, că sau vom fi achitați, sau ni-se va dicta ceva pedeapsă ușoară, ca să nu se poată susține de jurații din Cluj, că nu au sentimente patriotice, ca nime altcineva. Am rămas surprinși însă, când am auzit enunțarea, că pentru fie-care din acești trei articoli, jurații din Cluj ne-au găsit vinovați de agitație contra maghiarimei. Și și mai surprinși, când tribunalul s'a grăbit să ne pedepsească cu 8 luni arest, 1200 cor. amendă, plățirea speselor de proces, publicarea sentinței în foaie și comunicarea acesteia Măritului Ordinariat Arhiepiscopesc.

Pentru informația cetitorilor dăm un raport scurt al acestui proces.

Pertractarea finală se ținu Sâmbătă în 17 crt. la 8 oare dim. Președintele Tribunalului e br. Rudnyánszky Béla, asistat de doi juzi și un notar. Procurorul e reprezentat prin Dr. Jeney Aladár, subprocuror, ca apărător funcționează deputatul Dr. Iuliu Maiu, avocat în Blaj.

Îndată la începutul ședinței președintele se supără pentru-că acusatul răspunde românește. Apărătorul insinuă cas de nuiitate pentru fie-care articol, fiind-că deși redactorul a insinuat pe autorul lor, tribunalul n'a voit să primească de bună insinuarea, sub pretext că s'a făcut prea târziu. Se cetese rând pe rând cei trei articoli improcesuați, pe cari îi reproducem aci, ca să se convingă și cetitorul nepreocupat, de sfârșirea, ce a trebuit să se facă, ca să ne scoată de agitatori contra națiunii magiare.

Primul articol îl reproducem întreg, având incriminate mai multe pasaje, pe cari le-am subliniat, din celealalte done vom scoate numai părțile incriminate.

1. *Aniversara* („Unirea“ Nri 21. dela 19 Maiu n. c.):

„Zilele acestea s'au implinit aproape 60 ani dela marea manifestare națională a poporului român, pe Câmpul libertății, de lângă Blaj. Și dacă ar fi să ne dăm seamă de progresele politice realizate în acest șir respectabil de ani, cu greu credem, că am putea constata ceva spor.

E adevărat, că succesele politice sunt pendente de multe împrejurări, și că adese aceste hotărăsc lucrurile mai iute, decât combinațiile iscusite ale conducătorilor, cu toate acestea în un restiimp așa însemnat de ani, soarta noastră în țările coroanei Sf. Ștefan, nu s'a ameliorat aproape de loc.

Ce cereau frații nostri adunați la 3/15 Maiu 1848, la Blaj? nimic mai puțin, decât aceea, ce s'a repetit anul următor la Olmütz în adresa din 25 Faur, și tot aceea, ce s'a alcătuit în formă de programul partidului național român din Maiu 1881.

Celea 40 mii Români cereau independență națională, respect politic pentru națiunea română, reprezentanți proporționați cu numărul populațiunii române, diregători români în toate ramurile administrației și în legislațiune și câte o adunare națională pe fie-care an.

Azi? independența națională cu un reprezentant în guvern și cu titlul de Mare Duce al Românilor pentru Majestatea Sa, — cum se cerea în „revindicațiunile“ dela Olmütz, — se pot considera mai puțin ca un pium desiderium. A vorbi azi de independență, ar fi un fel de lesă, națiunea română nici nu e considerată ca esistentă, iar partidul național român a fost îngropat cu ilegalele ordinațiuni ale lui Hieronymi. Și acum chiar, când, părăsind pasivitatea rău înțeleasă, națiunea română a alergat la urnă, să-și deie votul său pentru fii de ai săi, a trebuit să constate, că pentru ea nu se pot face alegeri libere, că baioneta și glonțul

numai la alegerile cu candidați români își fac rolul și ea, chiar în ziua aniversară de 3 Maiu, venerabilul președinte Gheorghe Pop de Băsești, a avut să se lupte cu un grozav terorism, căruia i-au căzut jertfă vieți de om. Și ventilându-se prin ziare știrea, poate prematură, că deputații naționalităților, ar dori să fie combinați în singuraticile comisii și în biroul camerei „Budapesti Hirlap“, și pune în gura unui membru marcant de a independiștilor declarația, că asta nu se poate, de vreme ce deputații, grupați în acest partid, nu stau pe bază legală, și dacă vor să fie luați în combinație, atunci să între în una din partidele celealalte.

A mai insista asupra modului, cum se aplică în oficii publice, fii de ai poporului român, cu toate considerantele juste ale §. 27. din legea de naționalități dela 1868. — e o pierdere curată de timp. În comitatul Albei-inf., în care irei părți din locuitori sunt români, avem în administrație 1 pretor, în schimb, cu ridicata străini, cari sau nu știu limba populațiunii, sau o știu rău, și astfel nepricerându-o fac bazaconii.

Reprezentanții poporului român din 1848, cereau adunare națională în fie-care an, iar azi, după 58 ani, adunările politice sunt oprite și chiar și celea concesse, ca de pildă cea dela Sibiu din 1905, mai târziu sunt considerate de contrare legilor și convocatorii trași în cercetare și pedepsiti.

Națiunea română cerea la 48, libertatea și independența bisericelor și egalitatea în drepturi și foloase cu celealalte. E adevărat, că absolutismul ng-a dat doue mitropolii și câteva episcopii, dar până în ziua de azi se fac atacuri desperade pentru nimicirea independenței bisericei române unite, pentru introducerea unei limbi străine în cultul dumnezeesc la o parte a credincioșilor ori pentru dismembrarea lor de sub jurisdicția episcopului român; până azi, singură biserica română unită, e lipsită de întregirea congruală, pe care statul o dă chiar și rabinerilor jidovești.

Cât pentru alegerea arhierilor, stăm aproape tot așa.

În biserica noastră pe episcopi li propune Majestății Sale spre întărire guvernul, nu Mitropolitul, cu atât mai puțin îl aleg preoții, dar și alegerea aceasta încă se face după o împărțire electorală învechită și necorespunzătoare. În biserica nennită forma e alta, dar fondul e acelaș. Sinodul alege, dar guvernul nu întărește persoanele, cari nu-i convin. Iată dar, că nimic nu s'a ajuns nici pe acest teren.

Mai cereau cei adunați pe „Câmpul libertății“: libertatea tiparului, fără censură

și fără cauziune, — și azi, câte ziare sînt încă greutatea proceselor de presă, unde și acusa și judecata sunt aduse de oameni, de același spirit nutriți. Cereau românii libertatea personală și ca nime să nu poată fi prins sub un pretext politic. Și ce s'ajuns? Se spună temnițele dela Năsăud, Vaș, Seghedin și Cluj, cari odată erau populate numai de români; mărturisesc ziarele, că alegătorii români sunt bătuiți, împușcați, imprăștiati, călcați de copitele cailor, chiar omorîți, pentru-că vreau să se manifeste și ei conform legii, dar nu conform spiritului sovinitic magiar.

Ar mai trebui să pomenim și de cererea de a se înființa școli din partea statului pentru locuitorii români, dar, ne oprim, pentru-că știm cu toții, că aceasta nu s'a făcut nici-odată, ci din contră, chiar și acolo, unde românii au voit să-și ridice institute de cultură, au fost împedecați; fondurile adunate pentru scopuri culturale au fost luate ori li-s'au schimbat destinația; iar cei puși la cărmă, zi și noapte își sfărma capul, cum ar putea mai ușor și mai înțe magiariza prin școli elementul românesc.

Pentru astfel de porniri nefericeite rămâne pentru totdeauna o clasică admoniție: „De oare-ce succesul instrucției publice este din punctul de vedere al culturii generale și al binelui public, unul din scopurile cele mai înalte chiar ale statului, această este obligat să îngrijască ca cetățenii... să se poată cultiva... în limba maternă“.

Și azi? azi și religia vor să ne silească să o propunem studenților dela gimnaziile străine în limba magiară; azi lex Berzeviczy așteaptă ca copiii în școala populară să știe limba magiară fluent...!!!

Fii mărită strălucită zil! ca cel mai luminat ideal al aspirațiilor noastre na-

ționale, străluci-vei în tuturor generațiilor viitoare și ca un bogat izvor de enusiasme vei servi tuturor, celor ce vor voi să se adape din învățăturile tale! Și voi veniți apoi apostoli ai neamului românesc, cari a-ți înfruntat atunci toate primejdiile, spre a vă putea aduna și spre a vă putea sfătui pentru binele și fericirea acestui popor atât de persecutat de soarte, să fiți pomeniți din veac în veac!“

2. *Din parlament* („Unirea“ Nr. 24 dela 9 Iunie a. e.) E o mică introducere la vorbirile deputaților Dr. Vajda și Dr. Maniu, cari, fiind vorba de încasarea dărilor rămase în restanță de pe vremea exlexului, au apărut nu numai interesele naționalităților din țară, ci a întregului popor sărac și asuprit, și se arată în câteva cuvinte, cum cei bogati sunt favorizați de soarte pretutindenea, iar săracii, scoși din favorul legilor și considerați, ca parveniți. Tot atunci a fost și întreruperea făcută la o vorbire a brui Bánffy, care pretindea, că tot omul are lipsă de stat național magiar, iar Dr. Vajda a observat: noi n'avem și toată casa s'a ridicat întruiva lui, vociferând: Ieși afară, ieși de aci, du-te în România! S'au încredințat următoarele pasaje:

„... sunt în țara aceasta mașteră nouă milioane de oameni, cari nu se bucură de nici un favor al legii, ci calcându-se legea, sunt tractați ca niște parveniți.

„Este o privilegiate stranie, văzând cum reprezentanții poporului român să luptă în marea de străini pentru drepturile și cinstea poporului românesc. Sar în luptă ca lei, disconsiderând toată furia contrarilor, cari nu mai pot de năcaz, văzând că nu mai pot îmbăta lumea cu apă rece, și nu mai pot s'aduce lumea cu frazele lor goale.“

3. *Viena și Magiarii.* („Unirea“ Nr. 25: din 16 Iunie n. e.) E vorba de pretinsele scandale, făcute de populația Vienei, contra delegațiunii magiare, întrunite acolo la 10 Iunie n. Se spune în acest articol, că oamenii când își pierd compătul, lasă vorba dulce și rafineria politică și încep cu forța fizică, ca de pildă Vinezii, a căror purtare se biamează și apoi se continuă, scoțindu-se învățătura creștinească, că dacă magiarilor nu le place treaba aceasta, să nu-și uite, că foarte adese-ori s'au folosit și ei de astfel de argumente detestabile. „Și aceasta n'ar trebui să surprindă opinia publică magiară, nici guvernul ungar, care vede mai mult, că ce îndrăsuiesc alții față de inviolabilitatea lui și nici decât, că ce-și permite el față de noi.

„Dacă noi am pune într-o cumpănă legea și în egalitate violența și forța crasă, ce o am împințat numai dela 67. încoace din partea stăpînirii, de cumva s'ar și putea face o astfel de asemănare, ar fi un aspect de o diferență fenomenală.“ Și apoi enumerându-se violențele inscenate pentru resturnarea guvernului Fejérváry, se întreabă, că ajunge-vor și Vinezii așa de departe?

„De vor ajunge, atunci austrieicii au învățat mult dela magiari, aceștia însă, uită tot trecutul, tot ce au făcut ales față de naționalități, toate persecuțiile, toate mijloacele drastice, adese foarte drastice, cu cari nu odată au cerat să ne capaciteze pe noi, că în țara aceasta totul e magiar și pentru magiari, și că chiar și în cazul acela, când Românii pretindeau cele mai elementare drepturi, respectarea legilor, răspunsul era: demolarea casei Drului Raș din Turda, închiderea comitetului național, baioneta și pușca“.

Apărătorul contestează traducerea articolului: „Din parlament“. Transiatorul

FEUILLETON.

Z. Bârșeanu la noi.

În noul turneu, ce-l dă artistul Z. Bârșeanu, s'a oprit pentru două sări și la noi, împreună cu doșora Brașoveanu, pe care o cunoașteam de mai înainte și cu dnii Radu Popea și G. Stoica, pe cari iam văzut pentru întâia-dată acum, lăsându-ne bună impresie amândoi, în deosebi cel dintâi.

„Năpasta“ lui Caragiale a fost, fără îndoială punctul de forță al acestor reprezentații. D. Popea, în rolul lui Dragomir, a fost cât se poate de fidel, începând cu certele zilnice dintre el și Anca, cu muștrările-i de conștiință, cari isbucneau în tot momentul, cu alucinările și vedeniile, cari îl turburau și în vis. În deosebi scena a VIII-a, când el vine beat acasă, a fost redată foarte fidel. Când Anca, bănuindu-l, îi cere, să se spovedească, acesta îi răspunde: „Ei așa! dacă m'oi mai întoarce... m'oi mai spovedi... Ei, ș'apoi ce? Așa e viața omului! Pe toți tot dracul îi încalce... toți o să moară, toți! Și eu o să mor... și tu o să mori, și Gheorge și toți, pe rând, pe rând, ca la moară“... .

Se culcă amețit, trezindu-se într'un acces de groază. Visase un cap de mort, cu dinții mari, care vrea să-l muște de mână... .

Anca (dș. Brașoveanu), a cărei îndoială începe a fi tot mai motivată, cu o

accentuare de groază în glas, cu gesturi de sibilă, încearcă a-i sugera lui Dragomir ideea, că Dumitru are să-i apără aievea.

Și apare Ion ocașul (Z. Bârșeanu) victima crimei lui Dragomir. În toată înfățișarea lui de idiot, Ion cel schinginit de bătăile dela ocnă, se prezintă — în interpretarea artistică a dlui Bârșeanu — umilit și stupid, ca un căne bătut. Conștiința lui de om e zdruncinată, bătăile, ce le îndurase la ocnă, îi sugeraseră ideea, că el e vinovatul. Găsiseră la el luleana și amnarul celui ucis și cei dela ocnă nu-l mai slăbiră din bătăi, până ce n'a mărturisit, că el a fost ucigașul — asemenea schingiuțului din „Rascolnyikow“-ul lui Dostoieswki.

Dragomir, în fața acestei ruine de om, a cărei nenorocire el o pricinuisese, se înduioșează, hotărându-se să-l scape cu ori-ce pret.

Anca se amestecă în conșorbirea lor.

— De ce te-a închis pe tine, Ioane?

— Pentru-că am omorât pe Dumitru.

— Dar tu l-ai omorât?

— Eu.

— Ba nu tu.

— Ba eu... Luleana și tutunul și amnarul lui era la mine.

Anca dă să înțeleagă lui Ion, că Dragomir e ucigașul. Și atunci se revoltă cea din urmă rămășiță de demnitate omenească din idiot, sărind la Dragomir, să-l gătuiască.

Dar Anca nu vrea ca Dragomir să moară de mâna ocașului, până nu-și va fi ispășit crima prin mărturisire fățișă, de aceea întrevine.

Idiotul se mulcomește și după accesul

de mai înainte, recade în extremul de înduioșare și slăbicinne.

— Vezi — zice el — Tu la ce n'ai venit să spui, pe cumă Ion nu-i vinovat... Pe Ion i-ai bătut în cap dejaba... Luați-mă pe mine. Ce am avut eu cu Dumitru e alta socoteală, dar ne Ion lăsați-l săracul!... Și Ion s'ar fi rugat la Maica Domnului Buna pentru păcatele tale... Vezi!... Vezi!...

Ion plânge, Dragomir plânge și el înfundat. — și publicul plânge și el.

De aici încolo, Dragomir, pornit spre declin, e numai o uncață în mâinile Ancei, pentru mărturisirea crimei și pentru a se lăsa prins.

Impresia ce mi-a lăsat-o „Năpasta“, când am văzut-o reprezentându-se în interpretarea dlui Bârșeanu, a fost foarte puternică și mi-am adus încă odată aminte că tragedia Iăszai Mari, când a cedit pentru întâia oară în traducere ungurească această bucată, a exclamat, că e datorită, fără îndoială unui autor de geniu.

Farsa „Sluga la doi stăpâni“, ce a urmat, a rămas, ca efect, mult în urma „Năpastei“, detragându-i mult și abravierile, cari se observau așa de ușor.

În seara a doua „Mărioară“ de Carmen Sylva, ori cât de bine ar fi fost interpretată — remarcăm în deosebi pe doșora Brașoveanu și dl Stoica, — nu s'au putut asemăna cu efectul din seara trecută. Piesa însăși — ori cât de bună ar afla-o alții — mi-se pare prea de tot romantică și prea e puțin potrivită cu spiritul țaranilor noștri, în sinul cărora se desfășoară.

recunoaște unele greșeli și le rectifică cu ajutorul adv. Dr. Pordea. Se naște un nou incident, avocatul Dr. Maniu protestează contra redactării întrebărilor, ce se pun juraților, și în care e vorba că s'a atârnat contra națiunii magiare (magyar nemzet), Dsa susține, că națiunea magiară nu poate fi vătămată, fiind-că nu există decât naționalitate magiară. Presidentul se supără. În sfârșit întrebările se îndreaptă de tribunal, spunându-se: agitație contra maghiarimeii, avocatul dificultează și expresia aceasta ca necorectă și insinuă cas de nulitate.

Urmează vorbirea de acuză a procurorului. Dsa începe foarte de departe și primul cuvânt, ce corteste e un neadevăr: „Istoriografia Daco Români...“ spune, că Românii subjugând popoarele barbare le-a făcut sclavi. Germania învingând pe Francezi, le-a luat Alsația, Lorena, Polonia, a fost împărțită, singur Magiarii biruind pe Români, nu i-a tractat ca sclavi, ci ca frați, împărțindu-i de toate drepturile și cu toate acestea Români au fost totdeauna nerecunoscători. Ia apoi pe rând articoliu incriminați și cu forța cerească a smulge ațitarea, pentru care cere pedeapsă. Insistă ales asupra articolului „Aniversarea“, și spune, că înainte de 48. Românii n'aveau nici un drept aci în țară, ci magiarii le-au dat acele drepturi și cu toate acestea și atunci ca și acum. Românii s'au purtat dujmănește contra Magiarii. Relevează și faptul, că articoliu publicați în „Unirea“, care e foaie oficioasă a arhidiecezei gr.-cat. au mare înjurimă asupra populațiunii, care e dedată a asculta cu multă luare aminte și grije de tot, ce-i spune preotul său.

Apărarea d'nei Maniu a fost splendidă. Cu un calm admirabil dsa înșiră rând pe rând toate contradicțiunile și falsurile înșirate de procuror. Desminte mai întâiu acusa, că „Unirea“ ar fi foaie oficioasă și apoi

„Sacrificiul“, care s'a dat de încheiere, a fost iarăși o bucată de forță, datorită lui Roberto Braco, un scriitor prea puțin cunoscut la noi. Un părinte decăzut (Z. Bârseanu) aflând despre dragostea dintre fică-sa (dș. Brașoveanu) și cutare conte (R. Popea) se determină să se omoare, când vede, că el, cu purtarea ce o are, este o piedecă în calea acestei iubiri; când vede mai ales că atât contele, cât și propria lui fată se rușinează de el. Efectul e zguduitor, când Don Pedro — tatăl — sărută mâna ficei sale, zicându-i: „Iartă-mă... iartă-mă, că ți-s tată...!“

Sentimentul patern dă o aureolă de tragedie vagabundului decăzut.

Între aceste două reprezentații s'a mai dat încă una, pentru clerici și studenți, care a fost la același nivel.

Al.

**Cărți postale ilustrate,
cu vederi din Blaj.**

Bucata 6 fleri. — Suta 5 cor. franco.

analizează pe rând pasajele incriminate, arătând că articolul „Aniversară“ nu e, decât o congregație istorică a stărilor dela 48. și acum. Continuă a spune, că tot ce se zice acolo e adevărat. În special se miră, cum de dl procuror cerească să afirme cu procurarea la lege, că congrua bisericeii române unite ar fi regulată, când se știe că și ajutorul ce-l dă statul, se împarte în un chip așa de nepotrivit și nedrept, cât adese e revoltător. Spune câteva casuri concrete, pe cari le cunoaște foarte bine, fiind-că cunoaște afacerea aceasta. Dacă congrua ar fi regulată, Dsa ar fi cel dintâiu, care ar mulțumi d'nei procuror pentru această preapläcută veste. Arată că ceilalți doi articoli nu sunt, decât done reviste despre evenimente întâmplute. Dsa dovedește, că nicăiri nu se pomește de orațiune magiară, ci de faptele guvernului, pe cari ori cine are drent să le critice.

Cere achitarea redactorului nostru, cu atât mai vârtos, că autorul articolilor a fost însinuat Tribunalului.

Regretăm foarte mult, că nu putem reproduce această splendidă apărare, după chiar apretierile ziarelor magiare și a presidentului, care a felicitat pe dr. Maniu, pentru acest discurs. Adangem însă atâta, că întreg publicul present la acest proces a urmărit cu multă atențiune vorbirea apărătorului și ales după d'plică încurcată a procurorului prognosticau acusatului achitarea.

Arată, că totul se reduce la o persecuție politică, pornită contra d'nei Domșa și Aind, și se provoacă la fituica „Alsóféher“, care a stat mai întâiu alarma contra „Unirei“, care 16 ani a trăit în pace cu justiția magiară.

Acusatul după înțălesul avut cu apărătorul — renunță de a se apăra. Presidentul se îndreaptă apoi către jurați, provocându-i să se pronunțe, după-cum cred ei, și după-cum au judecat din celea anzite. Jurații se retrag și după o consultare de cel mult o oară, deciară, că au aflat vinovat pe dl Aurel C. Domșa, redactor responsabil de toți articoliu incriminați. Un murmur surd a răsunat prin sală la auzul acestni rezultat și și mai pronunțat fu acest murmur din partea întregului auditor, când tribunalul după o scurtă consultare, rostește verdictul, prin care redactorul e osândit la 8 luni temniță de stat, câte 400 cor. amendă de fie-care articol, total 1200. spese de proces și publicarea sentinței în foaie. Amenda se poate schimba în 60 zile închisoare de stat.

În chipul acesta și „Unirea“, măcar că nu a râvnit după această glorie a ajuns în șirul celor ce sufer pentru neam. Am ținut totdeauna să ne păstrăm calmul în discutarea tuturor chestiunilor și să ne păstrăm simplul rol de muncitori cinstiți și pacinici în presa bisericească și politică, luptând din toate puterile noastre și cu celea mai bune porniri ale inimii pentru prosperarea bisericeii și neamului nostru. Voia lui Dumnezeu se vede însă, că a fost alta. Ne supunem cu răbdare, dar nu schimbăm nimic din ceea ce încălzește inima și însufleștește mintea noastră.

Sinodul arhidiecezan.

Sedința I.

Sosind vremea potrivită și, de mult așteptată pentru clerul Provinciei noastre, Excelența Sa Înalt Preasfințitul Mitropolit a convocat pe Joi și Vineri Sinodul arhidiecezan în a doua sesiune.

Joi dim. s'a celebrat liturgie solemnă în biserica catedrală pontificând Mitropolitul Victor, cu asistința canonicilor: I. M. Moldovan, S. P. Mateiu, G. Pop, Dr. A. Bunea, Ales. Uilăcan, Dr. I. Marcu, Șt. Pop și G. Muntean, canonici; I. Macaveiu, vicar; Ioan Hățăgan, Al. Dobrescu și Laur. Pascu, protopopi, și preoții V. Masca și V. Florian; diaconii I. Br. Mieu și Iacob Popa. A cântat corul clericilor și prof. A. Papiu.

Liturgia s'a început cu rugăciunea: „Împărate cerească“.

La 9 oare membrii sinodului se adună la reședința mitropolitană, unde prepozitul Moldovan propune să se exmită din sinod o comisie, care să invite pe Excelența Sa Mitropolitul la sedință. În comisie se alege Dr. Victor Szmigelski, I. Macaveiu, Dr. E. Daian și V. Florian.

Mitropolitul intrând în sală, viu aclamat de părinții sinodali, deschide sedința exprimându-și bucuria că revede în jurul său pe delegații clerului, ca să le deie samă mai ales de rezultatul pașilor întreprinși pentru regularea Congruiei Veneratului Cler Arhidiecezan. Î. P. S. Sa cere să nu se iei în nume de rău întârzierea convocării sesiunii a doua, pentru-că s'a așteptat un prilej mai favorabil ca să se poată comunica Clerului ceva mai îmbucurător. Prilejul acesta s'a oferit în parte prin aprobarea decretelor conciliului provincial al III. pe cari acum le poate publica Clerului. Continuând Excel. Sa spune, că deși nu poate prezenta nici de data aceasta un decret prealalt prin care s'ar regulă definitiv chestia regulării salarizării preoților, poate totuși să aducă la cunoștință unele momente mai îmbucurătoare, chemate să împrăstie nouii primejdii deasupra bisericeii noastre. Î. P. S. Sa a ținut de cel mai mare moment a informă factorii competenți și prea înalți de poziția noastră. Așa la 6 Iunie 1904, la o lună după Sinod, a fost la Majestatea Sa, care a bine voit a declara, că și până la regularea definitivă a congruiei a dispus ca preoții noștri să fie subvenționați din cassa statului cu sume din ce în ce mai mari. În 17 Octombrie a. c. Excelența Sa fiind la Roma a informat Sfântul Scaun Apostolic și pe factorii competenți, despre congrua și despre celelalte chestiuni cari agită spiritele conducătorilor bisericeii, cum sunt autonomia, catecheza, și alte chestiuni importante. Sfinția Sa a ascultat raportul Mitropolitului și i-a promis patrociniul. Apoi Excelența Sa propune să se trimită câte o telegramă Sfinției Sale Pontificelui și Majestații Sale Sinodul primește cu bucurie această propunere și să primește textul prezentat de Mitropolitul, care în traducere e următorul:

No. 7275—1906.

*Eminentissimo Cardinali Status Secretario
Raphaeli Mery del Val*

Roma.

Clerus dioecesis metropolitanae Albae Iuliensis et Fogarasiensis in Synodum con-

gregatus, Beatissimo Patri Summo Romano Pontifici Pio Papae X. filialis reverentiae ac homagiū sensa exhibet, potenti Ejusdem patrocinio confidit, apostolicam de genu implorat benedictionem.

Victor Mihályi, m. p.
Archiepiscopus.

Sz. 7275—1906.

Ö. cs. és apost. kir. Felsége kabinet-irodájá Budapest (vár).

A gyulafehérvári és fogarasi főegyház zsinata Ö császári és apostoli királyi Felségének alattvalói hódolatát nyilvánítja, ezen egyházat legfőbb kegyúri hajlandóságba ajánlja!

Mihályi Victor, m. p.
érsek.

Pár. Prepozit. ca președinte al comisiunii verificatoare, propune spre verificare pe noii delegați: Nic. Ticaciu, delegatul districtului Cichindeal, Nic. Galea, dela Arieș, Emil German, dela Uioara, Iacob Popa, protonotar consist. și Alesiu Viciu, delegatul corpurilor profesionale.

Excelența Sa împarte apoi singuraticelor comisii actele noue intrate dela încheierea sesiunii prime, și prezintă excuza preotului Nic. Galea din Hundorf. — și apoi închide ședința, anunțând a doua pe oarele 4 p. m.

Ședința II.

Mitropolitul prezintă excuza protopopului Sim. Mieu, care fiind bolnav nu se poate prezenta.

Comisia organizatoare prin referentul său, v.-prot. Elie Câmpean, raportează despre chestia cantorilor, asupra căreia sinodul decide, ca regularea ei să se amâne până la rezolvirea congruei preoților, și până atunci însă, protopopii pot prevedea cu decrete pe cantorii cari au purtare bună și calificare îndestulitoare. Sinodul mai hotărăște ca să se poată înființa pe alocuirea școale cantonale cu încuviințarea Preav. Consistor. De asemenea se urgitează rezolvirea neamânată a punerii pe note muzicale a celor 8 glasuri și edarea unei cărți de tipic.

Aceiaș comisie propune mijloacele mai potrivite întru combaterea alcoolismului, să decide, să se întrevină la locurile competente pentru închiderea crîșmelor pe timpul serviciului divin, și înființarea reuniunilor de temperanță locale.

Din raportul despre căsătoriile învrăbite se costată cu bucurie seducerea concubinatelor în număr însemnat.

Tot în această ședință s'a primit răspuns la telegrama omagială primită dela Majestatea Sa. Textul răspunsului e următorul:

Ö csász. és Apost. kir. Felsége, a gyulafehérvári és fogarasi főegyházmegeyi zsinatának hódolatnyilvánítását legmagasabb köszönettel tudomásul venni méltóztatott.

Ö csász. apost. kir. Felsége kabinet-irodájá legfelsőbb parancsra

Daruváry.

Membrii sinodali au luat cu mulțumită la cunoștință raportul preafinalt.

Ședința III.

La desbatere propunerea mai multor sinoade protopopești, ca să se rețină din subsidiul erarial 10% în favorul fondului preoților deficienți. Comisia financiară, căreia i-s'a încredințat această chestie, propune acceptarea ei. Se încinge o discuție foarte vie în jurul acestei propuneri și se fac mai multe amendamente. După o desbatere îndelungată se primește cu viuă însuflețire propunerea de a se ajuta în chipul acesta fondurile văduvelor, orfanilor de preoți și a preoților deficienți atât de slab ajuorați până acum. Preoțimea a dat dovadă de un însuflețitor sentiment de generositate, făcând posibilă angmentarea anuală a acestor două fonduri cu mai bine de 20 mii cor.

Se mai prezintă câteva chestii mai mici, cari sau se resping sau se releagă Consistorului.

Comisia administrativă prezintă raportul său amănunțit și bine redactat în chestia congruei. Se hotărăște a se exprima profunde mulțumite Escel. Sale pentru pașii întreprinși și până acum în afacerea aceasta atât de vitală, mai ales între împrejurările actuali, când toate confesiunile sunt salarizate din partea statului afară de biserica română unită. După o desbatere ținută la înălțimea discuțiilor, se hotărăște ca Escel. Sa Mitropolitul, chiar în puterea decretelor conciliului provincial al III. acum publicate, se convoace în timpul cel mai scurt posibil un sinod provincial, al cărui obiect principal să fie chestia aceasta a congruei. Vorbirile rostite cu acest prilej, de membrii sinodului, au fost împărțite de multă atențiune, dovadă de multul interes, cu care e urmărită această chestie. Trebuie să constatăm cu multă mândrie, că peerm în trecut, așa și în prezent, ținută preoțimei noastre, a fost demnă. A pretins cu toată tăria, să fie făcută părtașe de toate acelea drepturi și favoruri, de cari beneficiază și celelalte confesiuni, dar n'a trecut punctul nădejdi în rezolvirea în și mai bine a chestiunii.

Tot așa de înălțătoare a fost și propunerea unui sinod protopopesec pentru readucerea osămintelor episcopului Clain și ridicarea alor două statui arhierieilor Atanasie și Clain. Față cu propunerea primă să hotărăște ca osămintele mitropolitului martir, să se lase și mai departe la Roma, ca să fie astfel o legătură și mai atractivă între biserica românească unită și leagănul credinței și neamului nostru; — iar propunerea a doua să ia de o camdată dela ordinea zilei.

Dintre propunerile desbătute de comisia aceasta mai merită a fi remarcată propunerea pentru înființarea unui fond de administrație bisericesc, la a cărui înființare și alimentare să contribuie bisericele, fundațiunile, preoții și credincioșii. Fondul acesta să se înființeze în fie-care dieceză și la administrația lui să concurgă și credincioșii. Chiar în considerarea înființării lui pentru toată provincia, s'a hotărât ca proiectul de statut împreună cu principiile de directivă să se transpună celui mai apropiat sinod provincial.

Ședința IV.

La ordinea zilei referadele comisiunii scolastice, însemnăm pe cele mai importante. Se hotărăște a întrevini la locurile compe-

tente, ca la învățătorii, cari sunt și cantori, să se socotească cu prilejul pensionării și venitele cantoralii. Referitor la urcarea salariilor învățătorilor la 800 cor. hotărăște, ca să se facă în comunele, unde se poate să se urce din venitele parohiilor. Consistoriul nu e împotriva ca regularea aceasta să se facă și cu ajutor dela stat, dar totdeauna să se ceară pentru aceasta încuviințarea lui. Trebuie să accentuăm și la acest punct abnegația, cu care membrii sinodali au luptat pentru ridicarea pretutindeni a salariilor învățătoarești de 800 cor. deși au fost glasuri, cari i-au făcut atenți, că aceasta n'ar permite-o demnitatea preoților, a căror venit anual în foarte multe locuri stă departe de această cifră. „Dacă n'avem noi, las să aivă ei!” răspundeau mulți preoți. La toată întâmplarea învățătorii nostri ar trebui să fie cu toată recunoștința față cu această ținută a preoțimei.

S'au mai discutat și primit statntele Reuniunii de misiuni, esercițiile spirituali, mijloace pentru stărpirea concubinatelor ș. a.

Înainte de închiderea ședinței se prezintă răspunsul Sfinții Sale Pontificelui la telegrama omagială din ziua precedentă. Răspunsul e de următorul cuprins:

Pergrato Pontifex animo obsequia cleri Archidioecesis istius in synodum tecum coacti suscipit votaue plurima concipiens pro felici exitu conventus petitam apostolicam benedictionem amantissime impertiit.

Card. Merry del Val.

Excelența Sa mulțumește părinților sinodali de viuul interes, ce l-au arătat sub tot decursul desbaterilor și le dorește să se întoarcă cu bine la vetrele lor. Prepozitul Moldovan constată și din a sa parte acest interes, cum și deplina libertate, cu care s'au pertractat toate chestiile din program.

Tot dl prepozit aduce felicitări călduroase Escel. Sale în numele clerului pentru aniversarea onomasticeii Sale. Urările dlui prepozit sunt acoperite de aclamațiile vii ale membrilor sinodului.

Deie Dumnezeu, ca sinceritatea, însuflețirea și căldura, cu care au fost desbătute toate chestiile, ajunse la discuția Sinodului, să ducă la succesele cele mai desăvârșite pentru nespusa mângâiere a acestei preoțimi, care cu arăta jertfă și abnegație își îndeplinește lucrările sale!

Invitare de abonament.

Apropiindu-se sfârșitul anului, rugăm pe toți abonenții nostri, cari sunt în restanță cu abonamentul de pe anul acesta, cum și de pre anii trecuți, să binevoiască a ne trimite fără amânare prețul foii.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Pentru procurarea recnisitelor sacre și a altelor odoară neînconjurată de lipsă și lipsinde în biserica gr.-cat. nou edificată din Mica, au binevoit a contribui următorii și binecre-

dincioși aflători în America: George Gubas din Mica 4 dolari. Ioan Stănuțiu, Mica 2 dol. Petru Stănuțiu, Mica 2 dol. Georgiu Fărcaș 4 dol. Ioan Gubas, Mica 2 dol. Nicolau Unchias, Mica 2 dol. Szakáts Sándor, Mica 3 dol. Török Ferencz, Mica 1 dol. Nicolau Precup, Gogan 25 cent. Vasile Cășan, Gogan 25 ct. Aron Crișan, Varolca 25 ct. Zosin Duru, Gogan 25 ct. Nicu Calda, Sântiona 30 ct. Ștefan Popovici, Agristiu 50 ct. Iosif Câmpean, Gogan 25 ct. Nonic Câmpean, Daia 25 ct. Georgiu Cristea, Giutis 25 ct. Ioan Uvas, Lăscud 20 ct. Teodor Bârsan, Lăscud 20 ct. Ioan Pop, Agristiu 25 ct. Ioan Zgărean, Korod-Szt.-Mărtin 25 ct. Demetriu Pop, Agristiu 50 ct. Török János, Gogan 50 ct. Szakáts Márton, Varolca 50 ct. Mátyás Sándor, Sz.-Csávás 50 ct. Ioan Sârb, Agristiu 25 ct. Ioan Dumitru, Agristiu 25 ct. Georgiu Ioane, Homorod 25 ct. Elie Csarlós, Agristiu 25 ct. Ioan Herges, Nádos 25 ct. Barabás István, Agristiu 25 ct. Ioan Dragos, Nádos 50 ct. Nagy Bitai István, Gogan 50 ct. Székely János, Nemes-Váralya 1 dol. Koppán Ferencz, Váralya 10 ct. Vasile Petri, Hundorf 15 ct. Ioan Băcilă, Daia 25 ct. Ioan Dragomir, Daia 25 ct. Ioan Holon, Daia 25 ct. Mihail Roșca, Agristiu 50 ct. Erdős János, Csávás 1 dol. Vas. L. Sándor, Csávás 1 dol. Szántó S. István, Csávás 1 dol. Vasiliu L. Ferencz, Csávás 25 ct. Vas. Dézsi, Csávás-Márton 20 ct. Szabo József, Csávás 20 ct. Birtalan István, Csávás 1 dol. Szabo János, Csávás 50 ct. Pál Imre, Csávás 50 ct. Kis István, B.-Szt.-Pál 50 ct. Vincze Szántó, B.-Besenyő 50 ct. Szántó István, Csávás 1 dol. Georgiu Muntean, Richisdorf 25 ct. Markus József, Hundorf 5 ct. Markus Nicolae, Hundorf 5 ct. Nicolau Bien, Hundorf 20 ct. Teodor Roman, Nádos 25 ct. Erdős István, Csávás 25 ct. Nagy Márton, Váralya 25 ct. Tarka Ferencz, Harangláb 25 ct. Cozma Todor, Sopor 20 ct. Vasile Roșu, Sopor, 20 ct. Mihail Popa, Somostelnic 1 dol. Traian Furnea, Sz.-Sáros 25 ct. Elie Sânu, Bértan 50 ct. Nicolau Crișan, Gogan 25 ct. Octavian Șuteu, Bonyha 25 ct. Ioan Duda, Bonyha 5 ct. Szakáts István, Buko-Mica 1 dol. 50 ct. Gubas Ștefan, Mica 50 ct., care sumă în banii noștri face 220 coroane, pentru acestea marimonioase contribuiri pentru un scop atât de nobil, primească sus amintirii credinței prin noi dela poporul gr.-cat. din Mica sincerile noastre mulțămități. — Mica, la 8 Nov. 1906. Ștefan Faust, paroh. Aron Unchias, curator.

Hymen. Di Dr. Laurențiu Nestor, advocat în loc, și doara Virginia Pușcar, își serbează cununia în 25 l. c. în Sohodol, lângă Bran. — Dr. Laurențiu Nestor, din prilejul căsătorii sale a dăruit fondului pentru „Masa studenților“ 50 cor. în locul obișnuitelor invitări. — Trimitem sincerile noastre felicitări!

— Silvia F. Negruțiu și Iuliu Popp logodiți. — Felicitările noastre.

— Alimpu Suciu, teolog absolut, și Valeria Saturn, invită la serbarea cununii lor, ce se va celebra luni, în 26 Nov. n. a. c. în biserica gr.-cat. din Merisor.

— Ioan Becicheri, teolog abs. și Livia Miclea, invită la serbarea cununii lor, ce se va celebra în 25 Nov. n. în biserica gr.-cat. din Boz.

Concertul aranjat Joi sara din partea societății de lectură a teologilor noștri cu concursul inteligenței din Blaj, a avut un rezultat desăvârșit. Bucata cântată din *Erculean*, compoziția prof. Murășian, cum și *Priveagul*, de Flechtenmacher Popovici, au scerarat generale aplause. Foarte mult a plăcut Putpurul și declamațiile d-șoarei Căpușan și d-lui Emil Măscă. Sala a fost plină, înăd parte Esceleța Sa Mitropolitan, membrii capitulari și sinodali și numărul alt public.

Distribuirea premiilor la expoziția din București. Duminecă a avut loc în Arenele Romane solemnitatea distribuirii premiilor. Solemnitatea a fost deschisă de imnal jubilar, compus de dl. G. Enescu, care a fost cântat de o faufară alcătuită din mai multe muzici militare, care a acompaniat corul conservatorului. Efectul imnului a fost grandios și însoțit de salvele de tunuri date de bateria dela Calafat. A asistat foarte multă lume: Regina, principele Ferdinand, principesa Maria, principele Carol și principesa Elisabeta. Ministrii: C. Disescu, Greceanu și Ionel Grădișteanu. După terminarea imnului a început seria discursurilor. Cel dintâin a luat cuvântul dl. Dr. Istrati, comisarul general al Expoziției, făcând apologia regelui Carol, a carui domnie glorioasă o sărbătorește această Expoziție. În urmă a mulțămii tuturor expozițiilor, în număr de 40 de mii, cari au luat parte la această operă, contribuind la reușita ei. Contele de Blim a vorbit în numele expozițiilor străine, arătând că străinătatea vede în expoziție dovadă strălucită de vitalitatea Românilor. Dl. Pangratti, în numele expozițiilor români, a arătat ce operă colosală s'a săvârșit pe câmpul pustiu al Filaretului, unde acum un an și jumătate nu există nici apă, nici canale, nici șosele. Dl. general Brătianu a vorbit în numele membrilor juriilor. Dl. Botez a vorbit în numele meseriașilor și al micilor industriași români. Domnul Dr. Istrati într'un al doilea discurs zice, că expoziția aceasta e o îndrumare nouă spre viitor; ea e semnalul emancipării economice a țerii românești. La închiderea solemnității muzica regimentului VI a cântat Hora nirei și mai multe marșuri războinice.

Marca culturală a „Asociațiunii“. Dl. Ștefan Erdély din Orăștie a pus la dispoziția „Asociațiunii“ o marcă culturală, care reprezintă lupoanca lăptând pe Romulus și Remus și are inscripțiunea S. P. Q. R. (= Senatus populusque Romanus = Senatul și poporul roman) și A. C. P. R. (= Asociațiunea culturală a poporului român). O marcă 5 fileri. Românii cari doresc să întărească Asociațiunea, vor cumpăra marca culturală și o vor lipi pe scrisorile lor. Asemenea se pot pune pe biletele de intrare la petreceri, concerte, reprezentațiuni teatrale și nu credem că s'ar găsi român, care se refuze a plăti prețul lor. Se pot procura astfel de mărci la biroul „Asociațiunii“ Sibiu, str. Morii nr. 6.

Avis. Banca austro-ungară a hotărât să retragă din circulație banii de hârtie de 10 și 20 cor., înlocuindu-i cu bani de aur. Retragerea se va face în anul viitor.

Știri literare. Am primit „*Román nyelvten*“, de Petru Cupeea. O gramatică bună a limbii române în ungurește cu un adaus de exerciții de traducere și un mic vocabular. A apărut în ediția „Stamfel féle tud. zsebkönyvtár“, costă 1 cor. 80 fil. — H. Ibsen: *Nora*, dramă în 3 acte, traducere de B. Marian. București. Prețul 1 leu.

Conferințe pentru meseriași. Comitetul „Societății meseriașilor români din Blaj, urmând obiceiului bun din anii trecuți va aranja și în ast an o serie de conferințe pentru meseriași. Prima conferință va fi Duminecă, în 25 Nov. n. Va vorbi părintele spiritual Ștefan Roșian. Începutul la 5 oare d. a. Locul de intrare în casina română. Prețul de intrare 20 fil. Credem, că meseriașii noștri vor grăbi cu toții la acestea distracții instructive.

Petreceri. „Secția industrială“ a „Reuniunii economice din Orăștie“, invită la *producțiunea teatrală* împreunată cu joc, care se va ține Sâmbătă, în 24 Nov. a. c. în sala hotelului „Transsylvania“ din loc.

Se va preda piesa „Carabușul“, Vodevil în 2 acte. Venitul curat e destinat în favorul fondului propriu.

— „Reuniunea sodalilor români din Sibiu“, invită la *convenirea socială* împreunată cu cântări, declamațiuni și joc, ce se va aranja Duminecă, la 25 Nov. n. a. c. în sula dela „Gessellschaftshaus“. Venitul curat este destinat scopurilor industriale ale Reuniunii.

Dare de samă și mulțămii publică. — La petrecerea aranjată cu ocaziunea sfințirii școlii gr.-cat. din Câmpeni, în 14 Octob. a. c. a încurs peste tot suma de 170 cor. 40 fil. din cari substragându-se spesele de 72 cor. 80 fil. a rămas venit curat de 97 cor. 60 fil. care sumă s'a predat școlii non sfințite. Oferte marimonioase și suprasolviri a încurs dela dnii: Dr. Vasiliu Preda, adv. 10 cor. Dr. Traian Morcan, adv. 10 cor. Silviu Corcheș 10 cor. Virgil Corcheș 7 cor. Dumitru Pop 3 cor. 40 fil. Petru Simu 2 cor. Aurel Ioavette 2 cor. George Todea 4 cor. Székely Lajos 3 cor. Hans Binder 3 cor. Gavrii Lăgy 4 cor. v. d. Eufimia Pop 2 cor. George M. Corcheș 1 cor. Patricie Pallade 1 cor. Marc V. Loți 1 cor. Iosif Karl, Traian Andreca, Const. Mucea, Teodor Orlea, Andreiu Nicola, Margarita Pallade și Csiky Gyula, câte 40 fil. Tutozor acestora, pecuni și întregului on. public sprijinitor, se aduce călduroase mulțămite. — Câmpeni, 1 Novembre 1906. — Comitetul aranjator.

A apărut

LITURGICA

Volumul II. al Teologiei pastorale de Dr. Izidor Marcu, canonic.

Această carte de mult așteptată, și a cărei lipsă s'a simțit foarte tare, e singură de felul acesta în literatura noastră bisericească. — În ea să tractează riturile împreunate cu celebrarea s. Liturgiei și administrarea ss. Sacramente pe bază istorică, așa după cum să află espuse în ss. Părinți și în Liturgia veche; — să arată administrarea de acum, precum și însămnătatea simbolică și etică a riturilor sacre. — E scrisă într'un stil precis și clar.

Această carte e indispensabilă pentru preoți. Are 592 pag. pe f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5.40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

A lua o medicină,

care n'are efect momentan, e tot așa fără de folos, ca și cum te-ai sili să faci ceva, ce trece peste puterile tale fizice. Altcum stă lucrul, însă dacă astfel de medicină luăm, cum e bună oară *Emulsiunea Scott*, care gătită fiind din uleu de pește, var și natriu, întărește întreg organismul foarte iute așa, că în timpul cel mai scurt dispar cu totul slăbiciunile, primind omul putere deplină și voință tare. Ca mijloc întăritor pentru băeții slabi și recovașcenți *Emulsiunea Scott* e singură fără păreche. *Emulsiunea Scott* e cu mult superioară uleiului comun, în ceea-ce privește efectul și puterea de a vindeca.

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un pește.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimițând 70 fileri, în timbre postale, spe-dează gratis mostra

Dr. BUDAI EMIL,
városi gyógyszerár

(27) 3-12 BUDAPEST, IV. Váci-utca 34/50.

Prețul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta în ori care farmacie.

A apărut!

„CALENDARIUL UNIREI“ pe 1907.

Prețul 50 fil. + 10 fil. porto.

A apărut!

PARTE ȘTIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mitropolitul Sava Brancovici,

de
Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare.)

Deci să arătăm și aci, cum stă lucrul și să dovedim, cu câtă nepricepere, ori rea credință scrie dl M. istorie.

În scrierile mele, „Vechile Episcopii” și „Ierarhia Românilor”, am arătat, că în Ardeal după câteva încercări zădărnice din veacul al XV. s'au înființat definitiv pe la sfârșitul aceluiași veac și pe la începutul veacului XVI. două episcopii, una de Domnii Moldovei, și alta de Domnii Țării-Românești, una la Vad, alta la Geoagiu, una în legătură cu Mitropolitul Moldovei, alta în legătură cu Mitropolia Țării-Românești. Nici una n'a fost Mitropolie, ci simple episcopii. Dualitatea aceasta corăspunzătoare la dualitatea celor două mitropolii și state române se poate urmări în tot veacul al XVI-lea, cu singura incertitudine, că după ce episcopul Geoagiului, Sava, de groaza prigonirii pornite de principele Ioan Sigismund, a luat lumea în cap pe la a. 1566, nu se știe pozitiv, că următorii lui, cari apar cu Eftimie pe la 1572, unde își vor fi avut reședința? Eu am combinat, că au rezidat la Silvaș până la intrarea lui Mihaiu Viteazul în Bălgrad, unde viteazul voevod le-a așezat definitiv scaunul, fără să strice așezământul vechiu de două episcopii paralele și atârnoare de Mitropolii și Statele Române de peste Carpați. Această dualitate o întâmpinăm și după Mihaiu Viteazul, pâna la Sava Brancovici, când episcopia Vadului dispare cu totul, rămânând numai un simulacru de episcopie românească în Bălgrad. Dar să vedem, cum s'a făcut începutul episcopiei Bălgradului?

În 20 Martie 1585 voevodul Ardealului Sigismund Báthory numește pe Ioan dela Prislop (lângă Silvaș, Țara-Hațagului) *episcop peste toate bisericile românești din Ardeal și părțile Ungurești, afară de bisericile, peste cari era arhieriu un episcop cu numele Spiridon.* (Vezi documentul în „Vechile Episcopii”, pag. 60—61.) Celalalt arhieriu ardelean, Spiridon, era tot atunci episcop peste comitatele Turda, Cluj, Dobâca, Solnocul din Iăuntru, și Crasna. (Vezi documentul tot acolo, pag. 73—77.) Ioan dela Prislop era episcop românesc al Ardealului și părților ungurești și atunci, când Mihaiu Viteazul intră în Alba-Iulia la 1599, căci Mihaiu i-a dăruit o cărjă arhierescă, pe care era scris și numele episcopului și al dăruitorului. Această cărje s'a păstrat în Blaj până în 1848. (Cipariu: Acte și Fragmente, pag. XIV.) Mihaiu Viteazul înființează așa numita mitropolie a Bălgradului, pe cum se vede din dipticul Mitropoliei, unde se zice despre Mihaiu: „Acesta a făcut sfânta Mitropolie a Belgradului”; (Iorga, Studii și Documente, IV., pag. 67.) apoi din hrisovul lui Constantin Brâncoveanu citat mai sus, din raportul contemporanului Dimitrie Napragyi către împăratul Rudolf al II-lea, (Hurmuzaki, Doc. IV., I. pag. 287.) și din scrierea contemporană a lui Teodosie, logofătul lui Mihaiu Viteazul, publicată de dl Iorga în locul citat din Analele Academiei Române, (pag. 11—17.) În scrierea mea „Ierarhia Românilor”, (pag. 10 și urm.) am dovedit pe deplin, că opera lui Mihaiu Viteazul n'a fost „Mitropolie” în înțelesul adevărat și canonic al cuvântului, ci o simplă episcopie, pe cum spune și logofătul contemporan Teodosie: „Și *episcopia* a mutat-o acolo (căci mai înainte trăiau în alt loc episcopii), unde până astăzi este cu ajutorul lui Dumnezeu, și a așezat acolo pe cel dintâiu *episcop* de Bălgrad, Ioan” (Iorga, l. c. pag. 16.) Că titlul de „mitropolit”, ce și-l luau episcopii Bălgradului nu este hotărâtor, se vede nu numai din argumentele aduse în „Ierarhia Românilor”, ci și din o nouă împrejurare, ce acum am descoperit-o. La dl I. M. Moldovan în Blaj se păstrează un act original românesc, datat din mănăstirea Uglea (Maramureș) în a. 1726, și iscălit de episcopul din Maramureș Dosofteiu, care însă în fruntea actului se intitulează: „*Archiepiscopul Maramurășului*”, fără ca cineva să poată deduce din această titulatură, că în Maramureș ar fi existat o „mitropolie”. În Mitropolia înființată de Mihaiu Viteazul cel dintâiu arhieriu a fost Ioan dela Prislop,

cel sfințit în Țara-Românească (Hurmuzaki, Doc. XI, pag. 830), precum se vede din scrierea lui Teodosie și din dipticul Mitropoliei, unde șirul mitropoliților îl deschide dânsul (Iorga, Studii și Doc. IV, pag. 66.) Anul precis, până la care a păstorit Ioan de Prislop nu se știe, dar din motivele desfășurate în „Vechile Episcopii” (pag. 68) se poate afirma, că el a murit în 14ta Ianuarie 1605. Spiridon dela Vad, soțul lui Ioan dela Prislop și favoritul Bathoriștilor, nebucurându-se de încrederea lui Mihaiu Viteazul, a trebuit să cedeze pentru scurt timp locul său din episcopia Vadului lui Ioan Cernai, care însă dispare cu căderea lui Mihaiu Viteazul, spre a face loc iarăși lui Spiridon, pe cum se vede din decretul lui Mihaiu Viteazul din 11 Decembrie 1599 („Ierarhia Românilor”, pag. 27 și urm.) și din decretul lui Sigismund Rákoczy din 23 Iunie 1607, a lui Stefan Bocskay din 23 Septembrie 1605 și a lui Gavrilă Báthori din 1608. Spiridon dela Vad era pe la anii 1605—1607 și un fel de inspector general peste toate bisericile din Ardeal (Vezi documentele din „Vechile Episcopii”, pag. 73—77.) și pentru aceea și-a luat titlul de „Vlădica Ardealului” (Iorga, Doc. Bistriței, II, pag. 94—95.)

În scaunul Bălgradului, lui Ioan dela Prislop i-a urmat Teoctist. Acesta e pus în dipticul Mitropoliei imediat după Ioan dela Prislop, și este adevărat ca Arhieriu al Bălgradului între anii 1605—1609 din cronica sincronă a bisericii Sfântului Nicolae din Brașov (Cipariu, Acte și Fragmente, pag. XIV.) și din faptul, că în 13 Martie 1606 el intră în Brașov, ca să scoată din post pe preotul de acolo Neagoslav (Stinghe, Ist. bis. Scheilor 4.) N'avem nici un motiv de a ne îndoi, că Teoctist nu va fi păstorit și după anul 1609 până pe la 1613.

Intr'un decret din 1 Februarie 1615 principele Gavrilă Bethlen ne spune, că în 1614 numise pe *Theophisus Paeslopi* „episcop și superintendent” peste bisericile românești ale unor părți din principatul Transilvaniei, (in *Ecclesiis quarundam partium regni hujus nostri Transylvaniae Valachalibus*). Dar zice principele mai departe, că după ce a aflat, că și alte biserici românești din comitatele Turda, Dobâca, Solnoc, Maramureș, Crasna, Bihor și din districtele Bistriței și Gurghiului sunt lipsite de episcop, se vede îndemnat a numi pe *Theophisus Praeslopi* episcop și peste aceste biserici. (Vezi documentul la N. Dobrescu, Fragmente, pag. 19—22.)

Din actul acesta important, publicat în 1905, vedem, că Spiridon episcopul Vadului, care fusese episcop peste comitatele acum înșirate, încetase a mai funcționa la a. 1615, când *Theophisus Praeslopi* este numit episcop și al teritoriului aparținător acestei episcopii. Dar *Theophisus Praeslopi* fusese episcop și mai înainte în *ecclesiis quarundam partium regni huius Transylvaniae*. Aceste părți ale Ardealului, puse în opoziție cu bisericile din episcopia Vadului, nu pot fi altele, decât cele supuse Episcopiei Bălgradului. Prin urmare în 1614 păstoria ca episcop al Bălgradului *Theophisus* dela Prislop, care, înainte de a deveni episcop, fusese predicator al bisericii românești din Alba-Iulia, (concionator *Ecclesiae Valachalis Albensis*), și a cărui jurisdicțiune în 1615 s'a extins și peste teritoriul episcopiei Vadului, devenind episcop al tuturor bisericilor românești.

Ca să determinăm mai de aproape persoana episcopului *Theophisus*, observăm, că în dipticul Mitropoliei Bălgradului (Iorga, Studii și Doc. IV, pag. 66.) între mitropolitul Iorest, despre care știm pozitiv, că a păstorit la an. 1640—1643, și între Stefan Simion, care a păstorit la a. 1643—1654, întâmpinăm încă un mitropolit cu numele *Teofil*, căruia până acuma a fost greu a-i determina timpul, în care a păstorit, și pentru aceea eu am fost nevoit a-l identifica cu Dosofteiu, despre care am crezut, că a păstorit dela 1615 până la 1627. Acum însă documentul publicat de dl N. Dobrescu aruncă o lumină deplină în această chestiune. *Theophisus Praeslopi* nu poate fi decât *Teofil*, cel din dipticul Mitropoliei Bălgradului. Numele *Theophisus* este neobicinuit, iar alții tot pe același *Theophisus* l'au cetit *Theophisus*, precum apare din scrierea lui Pokoly Iozsef. (Az erdélyi reformatus egyház története, Budapest 1904, II, pag. 168.) Deci cred, că nu greșesc, când identific pre *Theophisus* (*Theophisus*) Prislopanul cu *Teofil* din dipticul Mitropoliei Bălgradului, care prin urmare a păstorit în 1614 ca episcop (mitropolit) al Bălgradului, iar dela 1615 încoace și al Vadului. (Va urma.)

Spiritismul.

(Continuare și fine).

Scopul mai depărtat al prestigiilor diavolești este: *abaterea oamenilor dela Dumnezeu și dela legea Lui*. Spre scopul acesta se propun fel de fel de învățături încurcate și contrazicătoare nu numai șie-și, ci și minții sănătoase. Dovadă sunt: Kardecianii și Oculțiștii; descoperirile făcute înaintea catolicilor, și cele făcute înaintea acatolicilor. Acestea le intenționează spiritele, cari răsar ca ciupercile, și își bat capul cum să înșele oamenii, prefăcându-se chiar și în îngeri de lumină; iar nu premărirea lui Dumnezeu. Ca să ajungă mai ușor la rezultat, aceste „spirite obscene, arogante și răutăcioase” spun, că nu este lipsă de religione, nu este iad, etc.; și că odată martirul se va îmbrătoșă cu tâlhariul, gustând amândoi aceeași fericire. Dacă spun și câte un adevăr, aceasta o fac ca să înșele. Căci dacă ar spune tot neadevăruri, oamenii și-ar trage pe samă și le-ar părăsi dela început. Spunând însă și lucruri adevărate, ori la început numai de cele adevărate, își câștigă încrederea oamenilor, și astfel li poate duce mai ușor în ră-tăcire. E metoda, pe care il vedem practicându-se de viclenii din zilele noastre.

e) Al cincilea semn caracteristic este: *persoana*. *Altul este taumaturgul* (făcătorul de minuni), *altul este mediul spiritist*. Acela mai totdeauna e om sfânt, și se roagă cu umilință, de multe ori cu simplitatea unui copil, fără să fie sigur de ce se va întâmplă; acesta, totdeauna necredincios și de multe ori nemoral, e arogant. Acela cu cât e mai puternic în facerea minunilor, adecă mai plăcut înaintea lui Dumnezeu, cu atât e mai umilit, și vrea să ascundă darul; acesta, cu cât poate mai mult, cu atâta vrea și mai mult, și-și buciună prin lume puterea, ținând ședințe pe plată. Acela rămâne treaz; acesta trebuie să intre în transe, să-și piardă puterea și sănătatea și să moară curând și rău. Scopul aceluia e mărirea lui Dumnezeu și binele deapropelui, scopul acestuia e mărirea proprie, căci dacă îl părăsește spiritul, cearcă să facă fenomenele spiritiste de sine.

f) Al șasele semn caracteristic e: *invățătura*. Înșas invățătura spiritiștilor arată, că fenomenele spiritiste n'au de a face nimica cu minunile, și că din contră sunt fapte diavolești. Pentru că

invățătura spiritiștilor nu numai că e *în contra religiei creștine*, ci totodată e în contrazicere și cu sine însaș. Căci alte sunt cele mele Oculțiștilor și alte ale Kardecistilor; și iarăși alte sunt dogmele Kardecistilor și ale celor ce neagă metempsicoza. E cu neputință însă ca Dumnezeu să-și contrazică, ori să propună lucruri contrare minții, cum ar fi statul sufletelor dincolo de mormânt, etc.¹⁾

De aceea încheiu cu profesorul *Fechner*, martor la debutările lui Slade²⁾: „Între aceste două (adecă între minunile creștinismului și fenomenele spiritiste) există o opoziție atât de vădită, încât cel ce ar voi să le asemene, și să ajute creștinismului prin aceea că ar declara pe Hristos de mediul cel mai excelent, — s'ar părea că injură. Așa se deosebesc de tare aceste două, pe cum se deosebesc lumina de întunec, și pe cum se deosebesc o putere sănătoasă și excepțional dezvoltată, de o putere cu totul tot lăncetă. Hristos când a făcut minunile n'a suferit convulsii și n'a primit bani, ci fiind în stare normală, a lucrat cu o așa putere ca și care nu ni-a arătat până acum nici un mediu. El n'a făcut să scrie spiritele pe tăbliță cuvinte de toate zilele; ci au ieșit de pe buzele lui cuvinte, cari au convins lumea jidovească și păgână; ba chiar și când am trage la îndoială minunile, pe cari le-a făcut dânsul în decursul vieții sale, ca pe unele, cari n'ar fi istoricește destul de bine dovedite, chiar nici atunci n'am putea trage la îndoială minunea aceasta a Lui: de a avea și după moarte influință asupra oamenilor. Dacă puterile lui Hristos, cari lucrau într'un mod excepțional, și faptele lui, nu l-ar fi adevărit înaintea învățăcelilor, poate că mica ceată a Apostolilor, din carea s'a format creștinismul, n'ar fi ținut cu el nici până era în viață, și n'ar fi murit pentru învățăturile Lui, după moartea Dânsului; poate că nu s'ar fi făcut din Saul Paul; dar puterile acelea erau puteri, cari lucră într'un mod excepțional și fenomene excepționale într'alt înțeles, de cum sunt cele din spiritismul de astăzi“.

Dr. Vasile Suciu.

¹⁾ Cfr. G. M. L. Monsabré: *Introduzione al Dogma Cattolico*, trad. ital. de *Geremia Bonomelli*, Torino—Cremona 1895, vol. III, pag. 119—191.

²⁾ Die Tagesansicht, etc. la Dr. Schneider Wilmos, A szellemekben való újabb hit, Budapest 1889, pag. 249.

Dracul în școală,

Povestire populară, după Bolanden tradusă de Augustin Paul.

(Continuare.)

27

Cele auzite dela Roza și ascendentul personalității ei asupra lui risipiră ultimele îndoiele, ce le mai avea în privința alegerii carierei. Cu un zimbet de fericire privea el în ochii adânci ai pretinei sale, și-i apucă mâna, strângându-o cu căldură.

„Roză, sfatul tău este bun și înțelept, — eu am să-l urmez! Ai dreptate, — vocațiunea de învățător este cea mai aleasă și cu multe merite înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, dacă ea reunește pe lângă instrucțiune și o educație creștinească prin cuvinte și exemplu. Vorbind adevărul, tablourile ademenitoare pe cari mi le reprezintă imaginația mea asupra carierei de funcționar, au fost numai niște ispite ambițioase, — cu cari nici odată n'am consimțit, eu am șovăit numai. Acuma sunt hotărât de a-mi alege cariera, pe care tu mi-ai recomandat-o cu argumente puternice și cu o elocvență strălucită. Cu câtă bucurie vor saluta părinții mei această hotărâre, cu deosebire tatăl meu, a cărui intimă dorință a fost totdeauna, să-i fiu urmaș. Da, tatăl meu împărtășește în totul părerea ta despre importanța și sublimitatea vocațiunii de învățător. Cu proximal semestru de iarnă așa dar am să-mi încep practica de învățător în despărțirea inferioară!“

„Așa curând?“ întrebă ea surprinsă.

„De sigur! Peste câteva săptămâni se

țin examenele de capacitate. Încă astăzi îmi trimit actele, apoi mă prezent la examen și sper că nu voi cădea“, zise el glumind. „Cunoștințele speciale, pe cari nu le-am învățat în gimnaz, mi le-a comunicat tatăl meu“.

„Ah, ce bucurie!“ zise ea cu ochi strălucitori. „Toni, cât timp trebuie să stai tu în despărțirea inferioară?“

„Aceasta depinde dela rezultatele examenului și dela succesele ce le voi reputa ca învățător în cursul inferior. În tot cazul ar fi bine, să luăm de pe acuma toate dispozițiile pentru căsătoria noastră!“

„Cum crezi tu?“ cercetă ea.

„Îmi dai voie să fiu sincer, fără să te supăr?“

„Cât de curios ești! Spune cu inimă deschisă tot ce vrei. Ceea ce vei spune, nu poate să fie, decât bun“.

„Vezi, Roză, noi amândoi suntem foarte tineri încă, — tu ești de opt-spre-zece ani, iar eu de douăzeci și unu. Admitând că în doi ani ne vom putea căsători și vom putea începe gospodăria, n'ar fi oare bine să ne perfecționăm de pe acuma în conducerea unei gospodării? Eu știu, Roză, că tu ești fată harnică, care știe toate lucrurile câte se recer într'o familie de țară. Tu nu ești dintre acelea, cari să știe broda, fără să știe împletit, să cunoască pictura, fără să știe să coasă și cântă la clavier, fără să știe face o zupă. Cu toate acestea, cred eu, ar fi bine să te mai perfecționezi în ale gospodăriei. Călugărițele din orașul vecin instruesc fete mai mari în toate lucrările necesare unei gospodării bine aranjate. Să te duci pentru

câteva luni în acel institut și să înveți acolo ceea ce nu te-a putut învăța mamă-ta“.

Ea ascultă cu un aer vesel. Acuma începuse să râdă cu hohot.

„Da bine Toni, ce gospodar cuminte te-ai mai făcut! Cât de delicat ai înfășurat în hârtia roză a laudei, incapacitatea mea actuală de a conduce în mod demn gospodăria dlui învățător. Ai perfectă dreptate“, continuă ea cu seriozitate. „Eu trebuie să mă mai perfecționez încă, și am să frecventez institutul călugărițelor. Toni, nizuința mea cea mai sinceră este, să-ți fac pe voie și să-mi pot împlini datoriile în pozițiunea, la care tu mă înalți“.

„Dacă te înalți eu, ori dacă tu mă înalți pe mine prin calitățile tale, aceasta mă tem că s'ar decide în favorul tău“, replică el.

Ei părăsiră chioșcul și intrară în casă, unde Roza își luă rămas bun dela familia Gerstle.

Toni își descoperi părinților săi hotărârea de a se face învățător.

Doamna Gerstle bătă din palme de bucurie, iar bătrânul învățător fii așa de emoționat de nu putea să zică nici un cuvânt, ci îi curgeau numai din ochi lacrimile, ca bobii.

(Va urma).

Proprietar, editor și redactor răspunzător:
Aurel C. Domșa.

